

SUB ZĂRILE COPILĂRIEI ȘI ADOLESCENȚEI

Nu o dată starea de grație a Poesisului lui Lucian Blaga ni se relevă ca o uluitoare cutie de rezonanță amplificând dureros nostalgia timpului îndepărtat ori definitiv pierdut. Undeva, chiar în tulburătorul poem *În marea trecere* sîngele poetului „strigă prin păduri / după îndepărtata-i copilărie / ca un cerb bătrîn / după ciuta lui pierdută, în moarte.” Greu de spus, totuși, dacă e vorba de timp sau, mai degrabă, de un spațiu revolut care, asemeni oricărui spațiu, nu poate oferi decît o singură dată trup unui și aceluiași timp. Și tocmai din neputința spațiului de a-l cuprinde încă o dată, timpul unic își mută sălașul în noi, devenind interior, iar în cazul creatorilor de geniu amplificîndu-și candoarea, puritatea, ingenuul în operă. Adică în cazul lui Blaga în poezie, în *Hronic*, în dramaturgie și, de ce nu, în nostalgia vîrstei de aur a spațiului mioritic. Iată de ce spațiul, circumscriind tiranic o falie din timpul care ulterior îl va anula, condensează unicele date reale de referință, la care se raportează amplitudinea amintitei nostalgii. Iată de ce, o reconstituire, cel puțin în linii generale, a zărilor sub care Blaga a încercat întiile emoții și percepții ca elemente de bază ale motivelor estetice manifestate de-a lungul anilor, interesează, sperăm, în cel mai înalt grad. Pentru relevarea lor nu vom insista deci asupra sursei ce ne-o furnizează opera, ci vom utiliza cît mai multe mărturii provenite de la cei cărora el le-a fost apropiat în această perioadă, așa cum am procedat și vom proceda și la reconstituirea altor etape din viața poetului.

După confesiunile Leliei Rugescu și Dorin Pavel, iată mărturiile unor colegi de școală primară, de liceu, ori, în prelungirea perioadei de teologie.

Vom reda trei mărturii de acest fel, foarte apropiate în relatare și uneori chiar interferîndu-se în ilustrarea aceluiași fapt. Întîia, provine de la Silviu Cărpinișianu, a doua de la Romul Bena iar a treia de la Zaharia Stanciu.

Cu doi ani mai mic decît Lucian Blaga, profesorul Silviu Cărpinișianu din Sebeș a urmat în mare parte același periplu

școlar — școala germană din Sebeș, liceul din Brașov iar mai târziu teologia din Sibiu.

Prietenia și atașamentul său cunosc însă și dimensiunea afectivă aparte pe care o dă ambianța familială: nu peste mulți ani de la absolvirea studiilor, colegul de odinioară se căsătorește cu Silvia Bena, vară primară a lui Lucian Blaga. El însuși om de cultură, multă vreme directorul gimnaziului din Sebeș, Silviu Cărpinișianu și-a educat întreaga familie în cultul dragostei față de poet.*

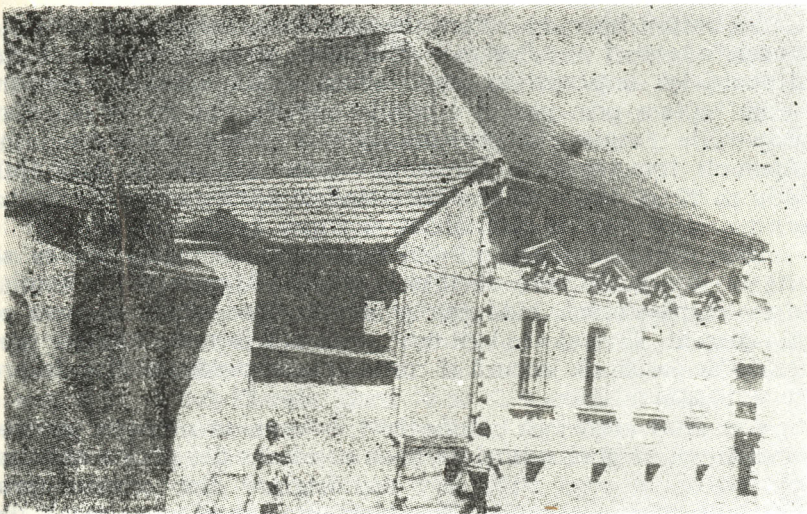
Dintr-o lungă conversație purtată în atmosfera emulativă a unui Sebeș încărcat de amintiri în august, relatările octogenarului profesor Silviu Cărpinișianu fie că îmbogățesc datele deja cunoscute prin intermediul *Hronicului* (p. 35—70), fie că le adaugă alte momente. În ambele cazuri însă o mai precisă configurare a perioadei în care a început formarea spirituală a marelui poet.

Dar o dată mai mult precizăm că, fiind vorba de o perioadă îndepărtată în timp, când orice evocare poate fi susceptibilă de inerente avataruri ale memoriei, de **inerente** redimensionări idilizante, am procedat la o riguroasă selecție a materialului memorialistic. *Testis unus testis nullus*, afirmă un prea des uitat principiu străbun. Reținem, în consecință, numai ceea ce poate fi coroborat fie confruntând evocările celor trei interlocutori, fie raportând unele dintre ele la *Hronic*. Deci, cât mai frust, mai întâi relatările lui Silviu Cărpinișianu:

— Între 1902—1906, ca elev la școala primară din Sebeș, Lucian Blaga locuia împreună cu frații săi Longin și Liciniu și cu verii primari Niță, Romi și Victoria Bena din Pianul de Jos, viitorii mei cumnați, în casa inginerului Binder, pe strada Parcului, actuala stradă Traian, nr. 2. Gazda lor, Iosefina Püllök, văduva unui ofițer austriac, avea camerele în curte, cu geamurile spre parc, în vecinătatea „Turnului studentului“.

Fiind mulți copii în „cvartir“, aprovizionarea cu de-ale gurii o făceau părinții. Veneau săptămînal, de obicei joia (zi de țîrg), cu desagii plini de merinde și fructe, aducînd din Lancrăm pepeni și lubenițe, iar din Pianul de Jos prune, nuci, pere și mai ales mere.

* Prin străduința fiului său, dr. Radu Cărpinișianu, au fost consemnate evocările lui Romul Bena, astăzi învățător pensionar, văr primar și el cu Lucian Blaga, iar studentul Ștefan Cărpinișianu, fiul doctorului, cu un aparat de fotografiat a colindat Sebeșul, fixînd în memoria peliculei locurile copilăriei și adolescenței ilustrului său unchiș.

Sus: Casa doamnei Püllök, unde Lucian a fost găzduit, ca elev patru ani.

Jos: *Elementar-Volkschule für Knaben* — școala primară germană (astăzi școala generală nr. 2) unde a învățat Blaga.

În timpul liber ne jucam de-a indienii, inspirați de înălțătoarele aventuri din *Indianer Büchlein**, escaladam vechiul zid al cetății și, împărțiți în două tabere — mohicani și delawari — ne luptam prin parcul a cărui vegetație lua în ochii noștri proporțiile junglei. În preajma lacului căutam comorile unor căpetenii imaginare... Iarna, preferam săniuța și patinajul. Lulu participa la jocurile noastre când se plictisea să mai rămână printre cărțile lui de care, altfel, se rupea greu.

Într-o zi, mai târziu, mi-am dat seama că privea tot ce se afla în jur cu alți ochi decît noi, ceilalți. Aceasta s-a întîmplat într-o după-amiază, cînd pur și simplu m-a uimit cu ceea ce știa despre „Turnul studentului“ unul din locurile noastre preferate de joacă, de lectură și contemplație pentru el, loc despre care nu știam nimic.

Am aflat atunci că „studentul“ — cum se numeau pe vremuri elevii de gimnaziu și de liceu — rămas din păcate anonim,

era originar din comuna apropiată, Romos, și urma școala din Sebeș cînd, în 1438, orașul fuse se asediat de turci. Luînd parte la lupta de rezistență a cetății, a fost dus în captivitate de către ostașii sultanului Murad II și a petrecut în imperiul otoman aproape 20 de ani. „Iată încă un erou care face cinste neamului nostru“ spunea Lucian. El luase cunoștință despre existența „studentului“ din tradiția locală, căci se povestește în Sebeș și azi cu multă venerație despre tînărul erou care s-a opus la 1438 ocupării orașului de către turci. În amintirea lui, locuitorii din Sebeș au botezat „Turnul studentului“ un vechi turn din colțul de sud-est al zidului din străvechea cetate, situat în parcul orașului. În vremea școlărității noastre nu

* Ediția 1791, Leipzig, a operei lui Bernardin de Saint-Pierre, în traducere germană.

se cunoștea decât eroismul „studentului“, abia mai târziu s-a aflat că acesta, deși căzut în robie, nu s-a pierdut cu firea și, după ce a studiat limba și obiceiurile turcilor, a reușit să se refugieze în Italia. Acolo avea să publice în limba latină o importantă lucrare intitulată: *Carte despre religia, năravurile și netrebniciile turcilor*. Mult apreciată în acele vremuri — printre alții chiar de Luther — cartea a fost publicată, între 1458—1550, în 25 de ediții. În lumea științifică autorul acestei lucrări este cunoscut ca *Ardeleanul anonim* sau *Sebeșanul fără nume* iar ulterior, prin secolul al XVIII-lea și ca „studentul din Romos“, după o însemnare, tot anonimă, pe un exemplar al operei. Lucrări apărute mult mai târziu atestă toate acestea, dar Blaga nu avea de unde să le cunoască și abia acum în anii din urmă, după moartea lui le-am aflat și eu. Firește, dacă le-ar fi cunoscut, Blaga ar fi admirat nu numai eroismul „studentului din Romos“ ci în mod deosebit erudiția și modestia acestuia, de a fi ținut să rămână în anonim, deși era autorul unei cărți care a circulat în multe țări europene și se poate afla în marile biblioteci din Germania, Anglia, Italia, Franța.* O, dacă ar fi trăit acum Lucian Blaga, după ce ar fi avut posibilitatea să se preocupe de toate aceste studii asupra activității „studentului din Romos“, sau, și mai de dorit, dacă el ar fi știut de existența lucrării lui, cum ar fi căutat-o prin bibliotecile țărilor europene pe unde el, poetul, a cutreierat aproape 15 ani în diverse misiuni diplomatice. Cum ar fi căutat el să identifice pe acel student anonim și să-i readucă opera în patrimoniul spiritual al culturii românești, ca pe una din cele mai vechi lucrări tipărite aparținând unui român! Cu marea-i sete de cunoaștere și aplecare asupra trecutului nostru istoric și spiritual, sînt sigur că Blaga ar fi depus toată străduința pentru a găsi acel exemplar al lucrării,

* Amănunte despre „Turnul studentului“ și „Studentul din Romos“ a se vedea în articolul lui Th. Streitfeld apărut sub titlul *Studentul din Romos* în ziarul „Drumul socialismului“, nr. 1628, din Deva, lucrarea lui R. Heitel: *Monumentele medievale din Sebeș-Alba*, apărută în 1964, studiul lui Francisc Pall din „Revista de istorie“ nr. 1—1974. Referințele asupra acestor lucrări furnizate de către dr. Radu Cărpinișianu, care le-a cercetat de aproape, reconstituite în mare parte periplusul tînărului erou și cărturar, de care s-au ocupat și alți autori ca spre pildă Seiwerth, Florio Banfi și I.A.B. Palmer. În literatura de specialitate se arată că „studentul“ după evadarea din captivitatea turcească a trăit la Roma și s-a călugărit sub numele de „Frater Georgius“, că era un învățat știut de toată lumea cultă. A murit în 1502. El a fost cunoscut ca „Frater Schebeschensis“, „Studentul din Romos“, „Sebeșanul fără nume“, „Ardeleanul anonim“...

pe care există însemnarea că ar aparține unui student din Romos, și ar fi contribuit cu propria-i exegeză asupra valorificării lucrării. Blaga pomenește în *Hronic* (p. 48) despre invaziile turcești care au prădat odinioară Sebeșul, dar probabil neposedînd suficiente amănunte asupra „Turnului studentului“ și a „ardeleanului anonim“ a omis să le mai înscrie în vreo amintire ori în vreun episod din cele despre care discutăm împreună în copilărie și chiar, de multe ori, mai tîrziu. Aș dori ca aceste rememorări să constituie o modestă completare a *Hronicului*, reînviînd figura — de acum intrată în legendă — a studentului și eruditului anonim din apropierea Sebeșului...

*

Din perioada frecventării cursurilor, împreună cu Lucian Blaga la Școala primară din Sebeș, relatează Silviu Cărpinișianu și alte semnificative întîmplări care, deși total deosebite, prefigurează în ansamblu personalitatea poetului, mereu curios la tot ce se petrecea în jurul său și manifestînd atitudini care-l singularizau față de felul de-a fi al colegilor — stîrnind uneori uimirea chiar a oamenilor mai în vîrstă:

— În anul 1904, pe cînd terminase cl. II-a primară, Lulu a făcut, împreună cu sora sa Letiția, o vizită rudelor sale din Pianul de Jos, ca să vadă și mai ales să asculte fonograful adus de vărul său, compozitorul Augustin Bena, întors de la Conservatorul de muzică din Berlin. Fonograful acesta a fost „prima mașină de vorbit“ prin părțile județului nostru. În fața „minunii“ care de pe un cilindru imprimat reproduce vocea omenească și sunetele muzicale, Lulu rămase incremenit aidoma unui sfinx cu privirea pironită prin fonograf în cine știe ce depărtări. Cineva l-a întrebat: ce spui de această invenție? După cîteva clipe de reținere, el a răspuns: „Păi, zău, nu știu ce să zic. Parcă mai ai ceva de zis?“ — pe un ton care a părut tuturor celor de față că exprimă o gîndire mai adîncă decît a unui copil pe atunci numai de 9 ani. Scena a fost de multe ori comentată în diferite ocazii mai tîrziu, de către acei care fuseseră atunci de față.

— O altă întîmplare, pe cît de hazlie pe atît de semnificativă: în anii cînd Lucian Blaga era elev la Sebeș se asfalta în centrul orașului primul trotuar. Pînă nu apucase asfaltul să se întărească, Lulu a călcat pe trotuarul nou pentru a se convinge dacă s-a uscat. Urma i-a rămas adînc imprimată în stratul de bitum. Mult timp copiii trecînd pe acolo, se opreau și priveau spre „câlciul lui Lulu“. A fost parcă un simbol premonitoriu:

urma din bitum avea să treacă de pe pământul Sebeşului pe tărîmul spiritualităţii româneşti şi universale.

Lucian Blaga a fost de la început un elev eminent. La *Elementar-Volksschule für Knaben* din Sebeş a avut abia două note de suficient, dar şi acestea avînd un tîlc aparte: în cl. II-a la muzică şi în cl. IV la educaţie fizică. Aproape la toate materiile a obţinut „foarte bine“ („vorzuglich“)*. El a fost primul în ordinea clasificării în cl. I, II şi IV, doar într-un singur an — în cl. III-a a obţinut o medie care l-a situat pe locul doi.

*

La aceste prime relatări, ale profesorului Silviu Cărpinişianu, vom adăuga pentru ilustrarea aceleiaşi perioade de şcolaritate — evocările lui Romul Bena (azi învăţător pensionar în comuna Pianul de Jos, aproape de Sebeş), văr primar cu Lucian Blaga şi coleg de clasă la şcoala primară din Sebeş între 1902—1906. Faptele reconstituite de Romul Bena se înlănţuie şi se integrează într-o unitate documentară alături de cele evocate de Silviu Cărpinişianu, precum şi acele ale interlocutorului următor, Zaharia Stanciu, astfel că, deşi ele au caracterul unor mărturii orale nu poate exista nici un dubiu asupra autenticităţii lor. Iată rememorările lui Romul Bena.**

— Lulu era silitor, conştiincios, premiant în toţi cei patru ani. Avea o aplicaţie deosebită nu numai la studiile principale, ci şi la desen şi caligrafie. Într-o zi dirigintele clasei I, învăţătorul Roth, care predă caligrafia şi la gimnaziu, i-a spus lui Longin Blaga că fratele său mai mic, Lucian, scrie mai frumos decît el. De fapt toţi dascălii pe care i-am avut: în cl. I pe acel Roth, în cl. II pe Binder, în cl. III pe Schneider iar în cl. IV pe Wolf — apreciau sîrguinţa şi inteligenţa ieşită din comun a lui Lucian.

Peste ani, de astădată cînd era elev la liceul din Braşov, mi-a mărturisit cu entuziasm întîia oară, într-o vacanţă, preocupările sale literare şi filozofice, după care, parcă sfiindu-se, a adăugat: „*Am pe cîţiva în jurul meu, care cred în mine*“. Îmi mai amintesc că la Sibiu, unde Lucian era teolog, a ţinut o conferinţă despre Bergson, mult apreciată de auditoriul sibian. Tot la Sibiu, cînd Lucian îşi pregătea hainele „de duminică“

* În l. germană „vorzuglich“ — eminent, excepţional.

** Despre el pomeneşte Blaga: „am copilărit împreună, împărţind aceeaşi cameră la aceeaşi gazdă, cînd eram prin clasele primare (*Hronic*, p. 208—209).

pentru a merge în vizită la Veturia Triteanu (recăsătorită după cîțiva ani cu O. Goga), pentru a împrumuta niște cărți, mi-rîndu-mă că are haine atît de bine îngrijite, el mi-a spus în glumă: „*Tu să știi că eu sînt numai spirit, n-am trup!*“.

— În 1916 eram concentrat la Viena; Lucian m-a căutat în lagărul de barăci unde eram cazați. Surprins că ne-a concentrat așa departe de locurile natale, i-am explicat că se procedează astfel pentru a împiedica numărul mare al dezertărilor din rîndul soldaților români din Ardeal, care fugeau și se ascundeau prin păduri, nevoind să lupte pentru o cauză care nu era a lor.

— Întors din armată, în vacanța de iarnă a anului școlar 1917/18 l-am căutat pe Lucian la Sebeș, pe str. Greci. Vorbind de una, de alta, am observat că Lucian era cam slab și palid. Dealtfel era slab atît în copilărie cît și ca student. Părea bolnăvicios, tușea adesea, și deși nu era fumător ca tatăl său, se temea de tuberculoză (care secerase viața tatălui său și încă a doi frați). L-am cerut mamei sale să-l lase la mine, la Purcăreți, unde eram învățător, promițînd că i-l voi aduce „cu altă față“. După o scurtă ezitare, obținui încuviințarea și Lulu împachetă în grabă cele strict necesare, pornind apoi împreună, pe jos, pînă la Purcăreți. Deși era război, copiii aveau grijă de învățătorul lor și zilnic îmi aduceau tot felul de bucate, îndeosebi lactate. Țin mine că aveam o gamelă de pe front în care fierbeam laptele și acesta constituia porția zilnică a lui Lucian, plus brînzetură, ouă, carne. În scurt timp el s-a întremat vizibil, cum o și spune în *Hronic*.

În timpul șederii sale la Purcăreți, locuiam împreună în aceeași cameră — singura pe care o aveam — în clădirea școlii, eu cedîndu-i patul meu și improvizînd pentru mine un alt pat, mai simplu, dintr-o ușă și două bănci vechi. Ca musafir, era firesc să-i ofer patul mai bun.

Peste zi, eu fiind ocupat la școală, Lucian citea, citea mult, în special cărți de filozofie sau făcea plimbări lungi admirînd natura și inspirînd aerul curat al muntelui. Îi plăceau potecile cătărate pe creste și privind de departe casele răzlețe, mi-a spus odată, la întoarcere: „*Romi, să știi că și dezordinea este o altă ordine.*“ Lua de multe ori cu el sania, își încerca astfel „stîngăciile sportive“, și cu sania se apăra de agresivii cîini ciobănești. Aceștia purtau la gît o zgardă și prins de ea un jujeu, un lemn legat cu sfoară, dar aici s-a strecurat o mică eroare în *Hronic* [p. 215] privitor la rostul acestui jujeu. El nu servește propriu-zis cîinilor drept „pavază pentru cînd s-ar încăiera cu lupii pădurilor“, ci îi împiedica pe dulăi să se depăr-

teze în fugă prea mult de turmă, gonind după sălbăticiuni. Ca pavază contra lupilor, ciobanii obișnuiesc să bată în zgarda ciinilor ținte cu virful îndreptat în afară.

În excursiile pe munte, Lulu se îmbrăca de cele mai multe ori în costumul meu militar. Iată-l urcînd pe o creastă:

În serile lungi de iarnă, discuția pornind de la te miri ce, Lucian ajungea să țină adevărate prelegeri de filozofie, de la Tales pînă la Bergson. De multe ori la aceste prelegeri asista și preotul satului Zaharia Stanciu, și adesea frumoasele întreprinderi aveau loc în casa ospitalieră a preotului.

Aș dori să mai arăt că lui Lulu îi plăcea mult cum oamenii mi se adresau cu „învățătorule“ și a remarcat multe expresii locale cu deosebite semnificații. Așa de pildă: „Nicolae fuge și Ion cură după el“ (de la latinescul *curro-currere* = a fugi după...) sau cînd cineva se tăia la un deget: „s-a încruntat“ (în latinește *cruento-cruentare* = a răni, a sîngeră).

Plecarea lui Lucian din Purcăreți, unde ar mai fi stat căci se simțea foarte bine, a fost precipitată de o scrisoare primită din Viena, de la Cornelia Brediceanu.

*

În contextul „vacanței“ petrecute de Lucian Blaga la Purcăreți vom situa, așa cum am preconizat de la început, și evocările preotului de atunci al satului, Zaharia Stanciu, amintit și de autorul *Hronicului*, în paginile consacrate șederii sale acolo.

Azi protopop pensionar la Orăștie, fost mult timp profesor de matematică la liceul din aceeași localitate, Zaharia Stanciu amplifică prin noi amănunte scenele din *Hronic* și cele rememorate de Romul Bena:

— Minunată faptură a fost Lucian Blaga, fiul preotului Izidor! În iarna anului 1917/18 s-a întîmplat să ne reîntîlnim în comuna Purcăreți, după ce urmasem amîndoi studiile teolo-

gice la Sibiu, unde eu eram cu un an înaintea lui. În timpul cît a stat la vărul său Romul Bena, la Purcăreți, petreceam aproape seară de seară împreună, în casa mea, unde discutam, în trei, marile probleme ce frământau atunci lumea: războiul, pacea mult dorită și mai ales situația noastră, a Românilor din Ardeal. Ne dam seama că a sosit ceasul înfăptuirii visului nostru de veacuri: Unirea tuturor Românilor. Dar pe lângă acestea, Lulu ne împărtășea multe din lecturile sale cu caracter filozofic și științific, fiindcă venise la Purcăreți cu un maldăr de cărți, adevărate tratate despre om, animale, plante. Mi-aduc aminte de tomul intitulat *Die Wunder der Uhwelt* al cărui autor nu-l mai rețin; în schimb mi-amintesc nume de autori fără a mai putea reproduce exact titlul operelor lor: Conta, Einstein, Poincaré, Bergson, Nietzsche. Mulți ani și multe au trecut peste noi de atunci, amănuntele din discuții s-au șters dar farmecul acelor seri stăruie peste timp.

Cînd isprăveam discuțiile filozofice, mai bine zis cînd Lulu își termina expunerile, începea să ne povestească despre plimbările sau excursiile făcute în acea zi sau cu puțin în urmă prin împrejurimi. Parcă-l aud cu cîtă însuflețire vorbea și cite lucruri neașteptate observa despre natura și fenomenele meteorologice de la acea altitudine de 800—900 metri în care se afla satul nostru; îl ascultam de parcă ne-ar fi povestit despre niște pămînturi neumblate. Pe Lulu îl extaziau ritmicile urcușuri-coborișuri, felul cum se rînduiau poieni, arboret, păduri adînci, și sta minunîdu-se de ele ca un copil mult timp sub căderea ninsorii sau a vreunei ploii involburate.

Scruta chiciura de pe copaci și ceața de pe văi, pe care o asemăna cu o necunoscută mare ce acoperea satele din jur. În nopți liniștite ascultam împreună urletul lupilor și lătratul vulpilor, în taina căroro l-a inițiat vărul său și prietenul meu Romul Bena, învățătorul nostru din Purcăreți. Îi plăcea să asculte discuțiile „mărginenilor“ noștri și uneori să ia parte la ele, urmărindu-le graiul și înțelepciunea.

Discuțiile noastre se prelungeau de multe ori pînă către miezul nopții. Cu tot felul său de-a fi, avînd o altă concepție despre lume, venea uneori la biserică și m-a rugat chiar să-i încredințez lui tragerea clopotelor. Dorință pe care i-am satisfăcut-o și spre mulțumirea mea, pentru că s-a achitat cu multă sîrguință de împlinirea tipicului. Mi se pare, la cei 83 de ani ai mei nu-mi mai amintesc precis, că a pomenit acest episod — al tragerii clopotelor — și în *Hronic* [p. 220—n.s. B.G.].

Firește, în lungile seri ale Purcăreților ne-am amintit împreună și de unele crîmpeie din anii petrecuți la teologia din Sibiu. De fapt el era mai mult în societatea lui D. D. Roșca, Oțetea, Colan, Teculescu, iar noi, ceilalți bogoslovi, îl întâlneam abia la Societatea de lectură. Mi-amintesc că la o ședință mai importantă, un coleg citise o lucrare în care combătea unele opinii ale lui Nietzsche față de tezele bisericii creștine. După terminarea expunerii, cineva dintre noi urma să ia cuvîntul spre a întări temeinicia concepției bisericești. Neanunțându-se nimeni, a trebuit ca în calitate de președinte să fac acest lucru. Lucian Blaga era de față și urmărise foarte atent și cele spuse de vorbitor și cele adăugate de mine. S-a ridicat și m-a întrebat liniștit, fără să-l tulbure faptul că lăsa să se înțeleagă că nu era de părerea noastră: „Cite din operele lui Nietzsche le-ai citit?“ *Sapienti sat!* (Înțeleptului, îi ajunge!)*

Cu altă ocazie a conferențiat el despre H. Bergson în fața intelectualității sibiene și expunerea sa amplu documentată s-a bucurat de unanim succes. Încă de pe atunci, Lulu cunoștea operele marilor filozofi, despre care noi abia auzisem și doar dibuiam pe la periferia cunoașterii doctrinelor lor. El ne vorbea despre filozofia lui Conta, combătea pe Poincaré, ne expunea doctrina lui Nietzsche ori teoria relativității lui Einstein. Nimeni nu se mai încumeta să se măsoare cu dînsul, mai ales după discuțiile purtate la Societatea de lectură.

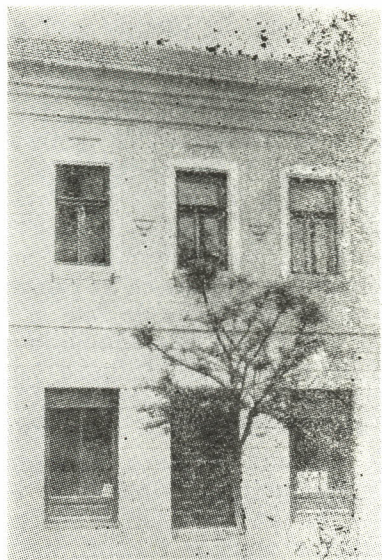
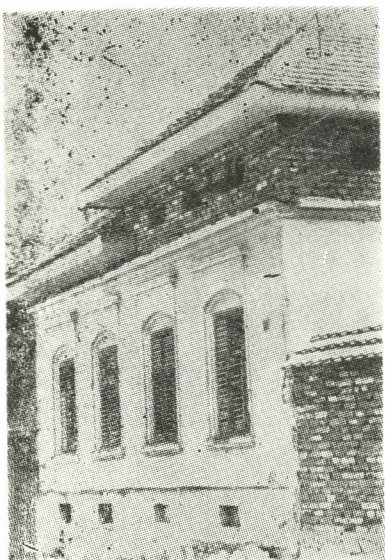
*

Revenind la relatările profesorului Silviu Cărpinișianu conchidem arătînd că ele, într-adevăr, sub multiple aspecte se coroborează cu acelea ale lui Romul Bena și ale lui Zaharia Stanciu, completînd totodată confesiunile *Hronicului*. Repetăm, este motivul pentru care a fost util să le concentrăm în același grupaj de referință.

Invitat să evoce și alte episoade din aceeași perioadă, octogenarul Silviu Cărpinișianu se arată bucuros să-și depene în continuare firul rememorărilor:

— După mutarea din Lan crăm la Sebeș a văduvei Ana Blaga, împreună cu numeroșii săi copii, Lulu a locuit între anii 1909 și 1917 în casa din str. Gaterului nr. 1, fostă Mircea cel

* Z. S. se referă la dictonul lui Plautus, *Dictum sapienti sat est* (Înțeleptului îi ajunge o vorbă), dicton redus de Terentiu la *Sapienti sat* (Înțeleptului îi ajunge). Nota ns. B.G.

Bătrîn, fostă Suseni. (*Fotografia din stînga.*) Aici l-am căutat în vara anului 1913, cînd eram proaspăt absolvent a 6 clase de liceu.

În anii 1915—1918 ne întîlneam des în zilele de vară, pe care amîndoi ni le petreceam la Sebeș. Căutam în perspectiva terminării studiilor teologice noi zări în viață.

Familia Blaga, mutîndu-se din vechea casă, locuia în str. Mihai Viteazul nr. 27, fostă Greci (*Fotografia din dreapta*).

Mi-amintesc cum ne întîlneam adeseori „în arinii“ Sebeșului, admirînd în zare munții și discutînd despre unele probleme de ordin sufletesc, inerente vârstei tinere, veșnic frămîntate de marile „întrebări ale lumii“.

— În vara anului 1918 am urcat împreună în Munții Sebeșului, la Măgura Pianului. Aici am petrecut aproape 6 săptămîni cu dînsul și verii și verișoarele sale, dintre care amintesc aici pe Romi și Teofil Bena, ca și pe Vichi*, sora lor. Munții, pădurile, aerul, viața „în tabără“ — totul era pentru noi numai încîntare.

Îmi vine greu să spun ce am simțit cînd i-a fost dezvelită la Lancrăm statuia, în viziunea lui Romul Ladea. Mai curînd aș

* Este vorba de Victoria Bena-Medean, care la fel a evocat cu duioșie această excursie, în *Blaga înedit, amintiri și documente* (p. 39—40).

cita dintr-un lung poem scris cu acel prilej de fiul meu, dr. Radu Cărpinișianu; căldura sentimentului să-mi scuze indiscreția:

„Pe-aici au călcat pașii Profetului
cînd a zvrilit mirabila sămînță — poemele luminii
în zările ființei noastre.“

Ceremonia a avut loc la 14 iunie 1975, în cadrul unei impresionante serbări la care a participat o mare mulțime de țărani, muncitori, intelectuali și elevi din împrejurimi. De atunci, ori de cîte ori mi-e dor de Lulu, fac cîțiva kilometri pînă la Lan-crăm și-mi pare că iar stau cu el de vorbă ca odinioară...

1976